

NOGLE MINDEORD OM KAP YORK PEDER

Af oberst *Carl C. A. Gabel-Jørgensen*

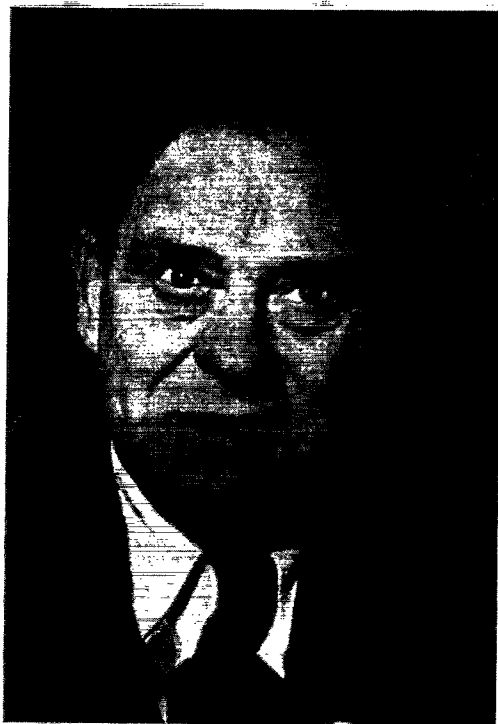
Knud Rasmussens skipper er død, og venner i Grønland som Danmark, fra Thule til Christiansø, vil standse op, blive stille, mindes ham og takke. For han var vor ven, og mange af os skylder ham tak, fordi vi har livet i behold endnu.

Peder Markus Pedersen var født på Thurø den 30. oktober 1886 som søn af skibsfører J. Pedersen og hustru, og det kan ikke undre, at han blev sømand. Den unge „Peder Most“ blev styrmand i 1909, og det blev hans skæbne, at han straks kom i forbindelse med den unge Knud Rasmussen og derigennem fik Grønland og de arktiske have til tumleplads. Som skipper på motorskonnerten „Kap York“ var han med i 1910, da de to unge hedsporere Knud Rasmussen og Peter Freuchen drog til Thule, hvor de oprettede den nordligste handelsstation i verden, den station, der siden gav navn og midler til de syv berømte Thule-expeditioner. Lang er rækken af skuder, han har ført til Grønland, og små har de alle været, men han førte dem alle sikkert både ud og hjem.

Bedst kendt er han vel som skipperen på „Søkongen“, og særligt ry går der af hans sømandskunst, da han som medlem af den berømte 5. Thule-expedition satte expeditionen i land på Danskeø ved Labradors kyst en sen septemberdag i 1921, lige før isen spærrede kysten, og vintermørket lagde sig over landet. Og alt dette med et lille skib, hvis motor var brudt sammen, og i en natur så ugæstfri og så frygtet, som tænkes kunne. Det var også kun lykkedes med en mand som Peder Markus som skipper ombord.

Og her er vi ved det egentlige hos Peder; han var en sømand i særklasse. Han var de små træskuders uovertrufne behersker. At se ham stå på broen i sine træsko, sin blå genser strammet rundt om den trinde krop og med sin ishavshue på krøltophovedet var et syn, man ikke glemmer. Støt fulgte han skibets bevægelser vuggende i hofter og knæ, mens de lyse blå øjne under de buskede bryn fulgte søernes gang.

Han havde en naturbegavelse i retning af at finde frem. Jeg har aldrig set ham tage en solhøjde, selvom jeg ikke tvivler om, at han kunne det, men jeg har set ham

Peder Markus Pedersen

som „Kap York“, „Hvalen“, „Søkongen“, „Dorisø“, „Th. Stauning“ og „Nordstjernen“ (den 7. Thule-expedition to skibe), „Gamma“ (Knuth og Munck's expedition), „Fylla“ dukker op og vækker mange minder. Jeg så ham den dag i Godhavn i 1929, da han havde sin arm indbundet i et kæmpebind. Under en jagt på hvidbjørn gik dyret til angreb og ville ombord; stille tog Peder om dens store labber og vippede den ud igen; han fik derunder et slemt bid i sin arm. Jo, han gik ikke af vejen for noget.

Da Knud Rasmussen døde i 1933, kom Peder Markus til Grønlands Styrelse som kendtmand og ishavslods, men det var ikke på de store skibe, han hørte hjemme, selvom han naturligvis også der har gjort fortræffelig fyldest. Og så meldte sig da en dag den ubønhørlige aldersgrænse, og skipperen gik i land for godt. Det kneb. Så tog han hjem til sin elskede Ulla og passede hjem og have, sådan som det er skik for gamle Thurøskippere. De sidste år skrantede han; sært at se den sunde, trinde mand langsomt udmagres. Den 12. august sov han stille ind.

Og nu er han borte denne Grønlandshavets forunderlige stifinder. Han slap for pejleapparater, ekkolod, radaranlæg, og hvad det nu allsammen hedder, han klarede

i tæt tåge og i kulsorte nætter føre sin skude frem gennem is og skær og altid være aldeles sikker på, hvor vi var. Det virkede helt mirakuløst, når tågen lettede, eller dagen brød frem, at opdage, at han havde ret. På det felt lignede han sin mester, den store Knud, de var begge naturbegaavelser i retning af at finde frem. Som Knud var slødens og isens førstemand, sådan var Peder skudens og havets. Til sammen et arktisk makkerpar i topklasse.

Intet under, at vi, der fik den oplevelse at sejle med ham som skipper, fik en grænseløs tillid til ham. Vi var rolige, når han var ombord, uanset hvor stygt vejret end var. Og hvilken expeditionsmand! Hjælpssomt, opmuntrende og stilfærdigt tog han imod landgangsholdene og fik orden på alt det sære grej, expeditionsfolk kunne fylde hans skiv med.

Mange rejser foretog han, og mange expeditioner bragte han ud og hjem. Skibe

sig med kompas og log og – som noget afgørende – sit forunderlige instinkt for at føre skiv og finde vej. Han gjorde navnet Kap York berømt – han, den stille, spartanske, ærlige og beskedne Thurødreng. De gav ham hans sidste hvilested på Thurø kirkegård, lagde ham i rækken af skippere og i en af de dejligste haver i verden. Det var ret.

Så hvil da i fred, du farende svend, og tak for dit storartede og særprægede bidrag til dansk arktisk forskning. Det blev ikke til videnskabelige undersøgelser eller publikationer – det blev til mandfolkegerning i kamp med sø og is, og det blev til livet for så mange af dine expeditjonskammerater, som du sikkert førte over de store have. Vi siger dig alle tak – og vi vil mindes og ære dig som vennen og som den gudbenådede sømand.

GRØNLANDSK FILATELI OG FRIMÆRKEALBUM

Fra forskellige sider har Det grønlandske Selskab modtaget gentagne opfordringer til at samle og udgive de i tidsskriftet GRØNLAND tidligere publicerede artikler om det grønlandske postvæsen og de grønlandske frimærker m. v. i et særligt hefte. Selskabet har efterkommet ønskerne, og da det endvidere gerne ville bidrage til at skabe en god, men ikke særlig udbredt hobby blandt grønlænderne, er heftet blevet suppleret med et frimærkealbum. I albummet findes plads til samtlige pakkepostmærker, frimærker og de specielle Thulemærker. Alle serierne er illustrerede, så man nemt finder mærkets rette plads. Hertil hjælper også en supplerende tekst. Der er ikke alene afsat plads til samtlige udkomne frimærker, men der findes blade til fremtidigt udkommende mærker.

Heftets omslagsbillede er en forstørret udgave af den grønlandske kunstner Jens Rosings tegning af det grønlandske frimærke „Havets Moder“ udført i den samme smukke blå farve, som mærket har.

Heftet er et virkeligt stykke filatelistisk litteratur, og med album-tillæget egner det sig lige godt som gave til begyndere og viderekomne.

Heftet kan fås bl. a. ved henvendelse til selskabets kontor, L. E. Bruunsvej 10, Charlottenlund. Gironummer 3476. Telefon Ordrup 5733. Heftets pris er kr. 7,00.